

การประเมินแบบ OSCEs

เกษร สายธนู อุไรวรรณ สาสังข์
สุภัทธร นักู้กำพลพัฒน์ วิศนีย์ บุญหมั่น และสุดารักษ์ ประสาร
อาจารย์ประจำหลักสูตร
คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

การจัดการเรียนการสอนมีหลากหลาย วิธี ทั้งนี้มุ่งหวังให้ผู้เรียนสามารถบรรลุ วัตถุประสงค์ การเรียนรู้ ในสาขานั้นๆ ในการเรียนการสอนทางการพยาบาลก็เช่นกัน ทักษะที่สำคัญอีกประการหนึ่งของ พยาบาลคือ ทักษะการปฏิบัติ ซึ่งมีความสำคัญไม่แพ้กับการทดสอบความรู้

หากจะกล่าวถึงการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการสอนแล้วนั้น การประเมินผลสามารถ จำแนกออกเป็น ประเภท ได้แก่ 4

1. การประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาโดยทั่วไปควรจะต้องมีการประเมิน ให้ครบทั้ง 3 องค์ประกอบ คือ ความรู้ (knowledge) ทักษะ (skills) และเจตคติ (attitude)
2. การประเมินความรู้โดยการสอบข้อเขียนแบบ multiple choice question (MCQ)
3. multiple essay question (MEQ) ข้อสอบแบบเลือกตอบ

การประเมิน OSCEs (Objective Structured Clinical Examinations) การประเมินทักษะทาง คลินิก (ทักษะทางคลินิก) (clinical skills)

ในการศึกษาทางการพยาบาล การประเมินทักษะปฏิบัติ จึงมีความสำคัญ ซึ่งการประเมินทักษะ ปฏิบัติ หรือ OSCEs ในปัจจุบัน เป็นการประเมินที่มีความสอดคล้องเหมาะสมกับการประเมิน ซึ่งหากจะ รวบรวมความรู้ที่ได้จากการประชุม ซึ่ง ศวราวุธ สุมาวงศ์.นพ. ซึ่งเป็นอาจารย์ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอน และการประเมินทางคลินิก ได้มาให้ความรู้ และ กลุ่มได้มีการร่วมกันแสดงความคิดเห็น และได้มี การศึกษาข้อมูลเพิ่มเติม โดยเนื้อหาสรุปได้ ดังนี้

ความหมายของ OSCE มีผู้ให้ความหมายของการประเมินโดยวิธี OSCE ไว้ดังนี้

OSCE หมายถึง การทดสอบทางคลินิกโดยใช้วัตถุประสงค์เป็นโครงสร้าง การสอบ OSCE เป็น วิธีการประเมินผลทักษะทางคลินิกที่มีมาตรฐานสามารถแยกระดับความรู้ของนักศึกษารายบุคคลได้อย่าง

แท้จริง เป็นวิธีการประเมินผลที่ครอบคลุมการวัดทุกระดับความรู้ ทั้งในด้านทักษะ เจตคติ และการตัดสินใจ (Niklaus AH. et al., 1996; Sloan DA, et al., 1995 อ้างถึงใน นันทริยา โลหะไพบุลย์กุล, มปป (.

OSCE เป็นเครื่องมือประเมินหรือวิธีทดสอบที่อาศัยการสังเกตพฤติกรรมโดยตรงที่เจาะจงคัดเลือก มาหลากหลายให้นักศึกษาปฏิบัติในช่วงเวลาจำกัด มีผลดีที่จะนำมาใช้ประเมิน clinical skills, operative skills, communication skills, และ manners วราวุธ สุมาวงศ์), 2547(

OSCE คือ การกำหนดองค์ประกอบของทักษะทางคลินิกออกมาให้ชัดเจน และมีรูปแบบการ ประเมินที่มีการวางแผนล่วงหน้าอย่างมีหลักเกณฑ์ที่แน่นอน กนกวรรณ ศรีรักษา), 2011)

สรุปว่า OSCE คือการประเมินผลที่มีรูปแบบและหลักเกณฑ์ที่แน่นอน ที่ใช้ในการทดสอบทางคลินิก ที่สามารถวัดทักษะ เจตคติ และการตัดสินใจของนักศึกษาได้

วิวัฒนาการของการประเมินโดยวิธี OSCE

การประเมินวิธี OSCE คิดค้นขึ้นตั้งแต่ปี 1975 โดย Prof. Ronald M.Harden University of Dundee, Scotland สำหรับในสหรัฐอเมริกาจัด OSCE รวมอยู่ในการประเมินประเภท Performance based examination

สำหรับในประเทศไทย นำมาใช้ครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ. 2531 โดยคณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาล รามาธิบดีนำมาใช้สอบวิชาพหุศาสตร์คลินิกชั้น ปีที่ 3 และมีนายแพทย์วราวุธ สุมาวงศ์ ไปศึกษาอบรมเรื่อง OSCE ที่ University of Dundee และนำมาพัฒนาการบริหารจัดการการสอบ ต่อมาในปี พ .ศ.2532 ทบวงมหาวิทยาลัยจัดโครงการพัฒนาการประเมินผล และประชุมปฏิบัติการสร้างข้อสอบ OSCE และ นำมาทดลองทดสอบกับนักศึกษาแพทย์ครั้งแรกในประเทศไทยและรับฟังความคิดเห็นของนักศึกษา ปี พ .ศ. 2534 แพทยสภาใช้ OSCE ประเมินความสามารถทางคลินิกของแพทยศาสตร์บัณฑิตจากต่างประเทศ เพื่อ การประกอบวิชาชีพเวชกรรม และในปี พ .ศ.2541 การนำโปรแกรมสำเร็จรูป SPSS มาวิเคราะห์ข้อสอบ OSCE

ลักษณะของการสอบ OSCE

การสอบ OSCE เป็นการประเมินทางคลินิกที่มีลักษณะดังนี้

1. มีสถานีสอบปฏิบัติจำนวนมาก
2. เป็น Performance based examination
3. ทดสอบ clinical competency ได้ต่างๆ
4. ผู้สอบถูกทดสอบด้วยข้อสอบเดียวกันทุกอย่าง พฤติกรรม การปฏิบัติ ผู้ป่วย ผู้ประเมิน รายงานประเมิน เดียวกัน
5. ผู้สอบหมุนเวียนสอบตามเวลาที่กำหนด
6. ประเมินตาม checklist / rating scales ที่จัดเตรียมไว้
7. ผู้สอบปฏิบัติให้เห็น ไม่ใช่พูดตามทฤษฎี

ขั้นตอนการสร้างข้อสอบ OSCE

การสร้างข้อสอบOSCE ประกอบด้วย กนกวรรณ ศรีรักษา), 2011)

1. การกำหนดวัตถุประสงค์ของการประเมิน

2. กำหนดลักษณะหรือระดับของผู้เข้าสอบ
3. กำหนดทักษะทางคลินิกที่ต้องการประเมิน
4. เลือกและพัฒนาข้อสอบ
5. การสร้างพิมพ์เขียวข้อสอบ (test blueprint)
6. กำหนดเกณฑ์การให้คะแนน
7. การกำหนดเกณฑ์ผ่าน
8. การวิเคราะห์ความน่าเชื่อถือ ความเที่ยงตรงของข้อสอบก่อนนำไปใช้ (reliability and validity)

นอกจากนี้ศาสตราจารย์คลินิกเกียรติคุณนายแพทย์วราวุธ สุมวงค์ ได้กล่าวถึงขั้นตอนการสร้างข้อสอบ OSCE ดังนี้ (วราวุธ สุมวงค์, 2547)

1. เลือกวัตถุประสงค์การศึกษาตามเกณฑ์แพทยสภา หรือ เกณฑ์ราชวิทยาลัยฯ
2. เลือกหัวเรื่องการศึกษาที่จะประเมิน
3. เลือกพฤติกรรมคลินิกที่จะประเมิน ได้แก่ ชักประวัติ ตรวจร่างกาย การติดต่อสื่อสาร การแปลข้อมูล การบำบัดรักษา หัตถการ และเจตคติ
4. เลือกประเภทการประเมิน
  - 4.1 กระบวนการ (process) ต้องมีผู้สังเกตการณ์ประเมินการปฏิบัติของผู้สอบ
  - 4.2 สรุปความคิดรวบยอด (product) ไม่ต้องมีผู้สังเกตการณ์ แต่ต้องทำเฉลยคำตอบ อาจมีสถานีต่อเนื่อง (linked station) ระหว่าง process และ product
  - 4.3 กระบวนการและสรุปความคิดรวบยอด
5. สร้างโจทย์ และ / หรือ คำสั่งนักศึกษา และคำตอบ ซึ่งจำแนกออกเป็น
  - 5.1 ประเมินกระบวนการ โดยจัดทำแบบประเมินซึ่งประกอบด้วย checklist รวมทั้งคำถามที่กำหนดให้ผู้ประเมินถามผู้สอบ ผู้ประเมินจะสังเกตการปฏิบัติของผู้สอบตามรายการ checklist กำหนด critical error ซึ่งคือความบกพร่องหรือละเลยการปฏิบัติที่จะก่อให้เกิดอันตรายและผลเสียต่อผู้ป่วยอย่างมากที่กลุ่มคณาจารย์ได้ร่วมกันพิจารณาและสรุปแจ้งไว้ในขั้นตอนการปฏิบัติ
  - 5.2 ประเมินความคิดรวบยอด โดยจัดทำเฉลยคำตอบ กรณีนี้ต้องเตรียมกระดาษคำตอบให้นักศึกษาแต่ละคน หรืออาจให้ผู้สอบแจ้งคำตอบแก่ผู้คุมสอบ ซึ่งมีเฉลยคำตอบปรากฏอยู่ใน checklist
6. กำหนดอุปกรณ์ที่ต้องใช้ในการสอบ
7. วิเคราะห์ข้อสอบ ซึ่งประกอบด้วย
  - 7.1 validity การตรงกับวัตถุประสงค์การศึกษา
  - 7.2 comprehensiveness ภาษารัดกุมไม่กำกวม คำสั่งสั้นแต่กระจ่างไม่คลุมเครือเนื้อหาใน checklist ที่ต้องการประเมิน และ เฉลยคำตอบเหมาะสม
  - 7.3 เวลาที่กำหนดให้ปฏิบัติเหมาะสมกับ checklist หรือ คำตอบ
8. แบ่งสัดส่วนการให้คะแนนตามลักษณะการประเมิน ซึ่งอาจประกอบได้หลายด้านในข้อเดียวกัน ได้แก่ ด้านความรู้ ด้านเจตคติ และการติดต่อสื่อสาร และด้านการปฏิบัติ รวมทั้ง critical error

9. คิดเกณฑ์ผ่านของข้อสอบ
10. ปรับปรุงข้อสอบ จัดเข้าคลัง

โดยลักษณะของข้อสอบ OSCE ที่ตี วราวุธ สุมวงศ์), 2547ประกอบด้วย (

1. เหมาะกับระดับผู้สอบ
2. สอดคล้องกับเกณฑ์
3. คำสั่งปฏิบัติกระชับ สั้น อ่านเข้าใจทันที
4. กำหนดอุปกรณ์ไว้ครบถ้วน รวมทั้งหากมีการเลือกใช้
5. แบบประเมินทั้ง Macro และ Micro process ที่ยอมรับกันสากล
6. กำหนดขั้นตอนการปฏิบัติเหมาะสม
7. ปฏิบัติได้ตามกำหนดเวลา

ข้อดี - ข้อเสียของข้อสอบ OSCE

ข้อดีของการสอบ OSCE วราวุธ สุมวงศ์), 2547(มีดังนี้

1. ทดสอบได้มากกว่า factual knowledge
2. เป็น Performance based examination คือ การสังเกตผู้สอบปฏิบัติจริง
3. นักศึกษาผ่านการทดสอบแบบเดียวกัน
4. ใช้ผู้ประเมินระดับล่างได้ เช่น แพทย์ประจำบ้าน
5. ส่งเสริมวิธีการเรียนรู้ของนักศึกษาที่ถูกต้อง
6. เป็นการ feedback การเรียนรู้ของนักศึกษา

นอกจากนี้ OSCE มีข้อดีคือ มีมาตรฐานเหมือน ๆ กันในการสอบแต่ละครั้ง มีความเที่ยง (Reliability) สูง และสามารถให้ข้อมูลย้อนกลับแก่ผู้สอบได้ทันที

ข้อเสียของการสอบ OSCE (วราวุธ สุมวงศ์, 2547) มีดังนี้

1. ประเมินได้เฉพาะอย่าง หรือบางกิจกรรม
2. เป็นการทดสอบการดูแลปฏิบัติต่อผู้ป่วยที่ไม่ตลอดและไม่ครบถ้วนทุกกระบวนการ
3. ใช้จำนวนผู้ช่วยเหลือการสอบและผู้ประเมินจำนวนมาก
4. ผู้ประเมินต้องเอาใจใส่ผู้สอบทุกคนอย่างสม่ำเสมอและตลอดเวลา
5. ช่วงเวลาการให้ปฏิบัติจำกัดมาก คำสั่งปฏิบัติจึงต้องกระชับและกระชับ
6. ต้องปรับปรุงข้อสอบอยู่เสมอภายหลังการสอบและเมื่อนำมาใช้ซ้ำ
7. หากการบริหารจัดการไม่เป็นระบบจะทำให้การสอบยุ่งยาก
8. อาจมีปัญหาในการบริหารจัดการสอบกลุ่มใหญ่ ๆ

นอกจากการสอบ OSCE มีข้อเสียดังกล่าวข้างต้นยังมีข้อจำกัดบางประการ (กนกวรรณ ศรีรักษา, 2011) ได้แก่

1. เป็นการประเมินทักษะในสถานการณ์จำลองเท่านั้น ซึ่งพิจารณาตาม Miller's pyramid อยู่ในระดับ knows how เท่านั้น
2. การสอบแบ่งทักษะทางคลินิกออกเป็นส่วนย่อย ๆ ทำให้ขัดแย้งกับสถานการณ์จริงซึ่งในการปฏิบัติต้องผสมทักษะทางคลินิกหลายๆ อย่างร่วมกันในการดูแลผู้ป่วย

นำไปใช้ได้

3. มีการลงทุนสูงและมีความยุ่งยากในการดำเนินการ ทำให้ในบางสถานการณ์ไม่สามารถ

แนวปฏิบัติที่ดีในการประเมินสมรรถนะด้านการปฏิบัติการพยาบาล ของนักศึกษาพยาบาล

คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี เริ่มจัดการเรียนการสอนมาตั้งแต่ปีการศึกษา 2553 มีผู้สำเร็จการศึกษา 3 รุ่น นักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 4 ที่จะสำเร็จการศึกษาจะเข้ารับการสอบประเมินสมรรถนะทางการพยาบาล เพื่อเป็นการชี้วัดคุณภาพและมาตรฐานการจัดการเรียนการสอน เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมก่อนการสอบเพื่อขอขึ้นทะเบียนรับใบประกอบวิชาชีพการพยาบาลและผดุงครรภ์ของสภาการพยาบาล และเป็นการเตรียมความพร้อมในการปฏิบัติงาน รวมถึงส่งเสริมให้นักศึกษาเกิดทักษะการเรียนรู้แห่งศตวรรษที่ ด้วย 21

ในการสอบประเมินสมรรถนะทางการพยาบาล สำหรับนักศึกษาชั้นปีที่ 4 ได้มีการพัฒนาเป็นลำดับเรื่อยมา โดยเริ่มจากการสอบปฏิบัติโดยการเข้าฐานตามสาขาวิชา และเริ่มพัฒนาเป็นการสอบโดยวิธี OSCE ในปีการศึกษา 2557 เป็นต้นมา การสอบประเมินสมรรถนะโดยวิธี OSCE คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี มีรายละเอียดดังนี้

1. ชั้นเตรียมการ ประกอบด้วย

- 1.1 ประชุมคณะกรรมการบริหารวิชาการและอาจารย์ประจำหลักสูตร เพื่อกำหนดวันสอบ OSCE สำหรับนักศึกษาชั้นปีที่ 4
- 1.2 แต่งตั้งคณะกรรมการโครงการสอบประเมินสมรรถนะโดยวิธี OSCE
- 1.3 ประชุมคณะกรรมการโครงการฯ เพื่อวางแผนการจัดสอบ และกำหนด test blue print ให้สอดคล้องกับสมรรถนะหลักของแต่ละสาขา
- 1.4 ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
- 1.5 จัดทำชุดข้อสอบตามแบบฟอร์มข้อสอบ OSCE
- 1.6 วิพากษ์ข้อสอบ OSCE
- 1.7 จัดทำชุดข้อสอบและเอกสารที่เกี่ยวข้อง
- 1.8 กำหนดอาจารย์ผู้ควบคุมการสอบและเจ้าหน้าที่ดูแลการจัดสอบ
- 1.9 เตรียมห้องสอบ/สถานีสอบ เตรียมวัสดุอุปกรณ์
- 1.10 เตรียมผู้ช่วยจำลอง
- 1.11 ประกาศกำหนดการและหัวข้อสอบ OSCE ให้นักศึกษาทราบล่วงหน้าเพื่อให้ นักศึกษาได้มีเวลาเตรียมตัว

2. ขั้นตอนการดำเนินการสอบ โดยดำเนินการสอบตามแผนที่กำหนดไว้ โดยให้นักศึกษาเข้าสอบตามฐาน ให้ครบถ้วน โดยเจ้าหน้าที่ควบคุมห้องสอบจัดให้นักศึกษาเข้าสอบตามฐาน ตามแผนผังการสอบ และดูแลอำนวยความสะดวกในการสอบ อาจารย์ผู้ควบคุมการสอบประเมินผลการสอบและรวบรวมคะแนนส่งกรรมการประเมินผล

3. ขั้นตอนการประเมินผล ประชุมคณะกรรมการภายหลังการจัดโครงการ (AAR) เพื่อประเมินผลโครงการ สรุปปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเพื่อนำไปพัฒนาการจัดสอบ OSCE ใน ครั้งต่อไป รวมทั้ง ประเมินการบรรลุวัตถุประสงค์และความพึงพอใจต่อโครงการสอบ OSCE โดยนักศึกษาด้วย

